

Rzecznik Ubezpieczonych

www.rzu.gov.pl

Halina Olendzka

Warszawa, 02.06.11r.

RU/147/PW/11

**Pan
Senator Piotr Zientarski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

Senatorski Północ *Senatorski*

W odpowiedzi na pismo Pana Przewodniczącego z dnia 10 maja br. (znak: BPS/KU-034/1182/12/11) w sprawie przedstawienia uwag do senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Druk senacki nr 1182), Rzecznik Ubezpieczonych pragnie poinformować, iż w pełni popiera zmiany, które zmierzają do rozszerzenia uprawnień poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych, zarówno w obszarze prawa karnego, jak i cywilnego. Opowiada się również za stworzeniem instytucji prawnych lub usprawnieniem dotychczas obecnych w systemie rozwiązań, które pozwolą na szybkie uzyskanie przez poszkodowanego odszkodowania lub zadośćuczynienia.

Rzecznik Ubezpieczonych pragnie wskazać, iż w toku rozpoznawania skarg kierowanych przez poszkodowanych w wypadkach drogowych diagnozowana jest problematyka pewnego „automatyzmu” powstrzymania się przez ubezpieczycieli ze spełnieniem świadczenia odszkodowawczego w ramach odpowiedzialności gwarancyjnej zakładu ubezpieczeń z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego w sprawach o przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Powstrzymanie się z likwidacją szkody występuje niezależnie od tego, czy ustalenie odpowiedzialności ubezpieczyciela lub wysokości odszkodowania uzależnione jest wyłącznie od toczącego się postępowania karnego. Jednocześnie, zaobserwować można w części przypadków, że pomijany jest obowiązek zakładu ubezpieczeń, o którym mowa w art. 14 ust. 2 zdanie drugie ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych,

Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych tj. zobowiązanie do wypłaty bezspornej części świadczenia.¹ Praktyka ta dostrzegalna jest również w przypadku postępowań w sprawach o wykroczenia. Mając na uwadze treść art. 14 ust. 1-2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych oraz utrwalone na gruncie tych przepisów orzecznictwo sądów powszechnych, istniejącą w obrocie praktykę biernego powstrzymania się z likwidacją szkody do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego, należy uznać za nieuzasadnioną i stawiającą poszkodowanego w niekorzystnej sytuacji. Zastrzec jednak należy, iż istnieje grupa spraw, w których tylko dzięki ustaleniom faktycznym dokonanych przez organ procesowy w postępowaniu karnym lub sąd w postępowaniu cywilnym możliwe jest ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń i wysokości odszkodowania.

Problematyka biernego oczekiwania zakładu ubezpieczeń na wynik postępowania karnego była również wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego. Dla przykładu: Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 21 kwietnia 1993 roku (Wokanda 1993, nr 12, s. 24) wskazał, *„że uzależnienie ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń od wyjaśnienia, czy posiadacz lub kierowca są zobowiązani do naprawienia szkody wyrządzonej przez ruch pojazdu, nie oznacza że za takie wyjaśnienie może być uznany tylko wyrok sądu, i to karny skazujący*. Ten sam Sąd Apelacyjny w postanowieniu z dnia 8 stycznia 1997 r. wskazał, że *„żaden przepis z zakresu prawa ubezpieczeń nie utożsamia kwestii wyjaśnienia okoliczności koniecznych do ustalenia wysokości szkody z koniecznością wyczekiwania na opinię biegłego sądowego i wyrok sądowy. W postępowaniu likwidacyjnym winno nastąpić ustalenie wysokości odszkodowania, a rolą sądu w ewentualnym procesie jest kontrola prawidłowości ustalenia wysokości odszkodowania”* (OSA 1997, nr 6, s. 38). Dalej idąc, w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2000 roku zostało stwierdzone, że *„postępowanie karne nie upoważnia zakładu ubezpieczeń do zaniechania prowadzonego postępowania likwidacyjnego do czasu prawomocnego zakończenia sprawy karnej* (OSN 2000, nr 7-8, poz. 134; PA 2001, nr 1, s. 53). Należącego do istoty działalności ubezpieczeniowej obowiązku ustalenia swojej odpowiedzialności ubezpieczyciel nie może więc przerzucać na inne podmioty, w szczególności nie może biernie oczekiwać na wynik postępowania karnego, a jeżeli tak postąpi, dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania.

Zasadniczą sankcją cywilnoprawną za takie działanie jest powstanie po stronie poszkodowanego roszczenia o odsetki za opóźnienie. Niekiedy również powstaje odpowiedzialność odszkodowawcza ubezpieczyciela, o której mowa w art. 481 §3 k.c. Potencjalna możliwość realizacji tych roszczeń nie zawsze jest skuteczna dla wyegzekwowania na

¹ Dz. U. z 2003 r., Nr 124, poz. 1152, zwana dalej: ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych.

etapie przesądowym uprawnień poszkodowanego, polegających na żądaniu od sprawcy szkody lub jego ubezpieczyciela zaliczki na poczet kosztów leczenia, rehabilitacji, czy sumy potrzebnej na przygotowanie do nowego zawodu, a więc świadczeń, z których jak najszybsze skorzystanie umożliwi nie tylko odzyskanie w całości albo w części utraconego zdrowia, ale również pozwoli na powrót do aktywności zawodowej, społecznej, czy realizacji dotychczasowych pasji życiowych. W wielu jednak przypadkach w przypadku zbiegu odpowiedzialności cywilnej i karnej sprawcy szkody, poszkodowany jest zmuszony do realizacji swoich roszczeń na drodze długotrwałego postępowania sądowego.

Rzecznik Ubezpieczonych nie dysponuje danymi statystycznymi co do liczby postępowań, w których zostało zastosowane zabezpieczenie nowacyjne w trybie art. 753¹ k.c., które uzasadniałyby twierdzenie, że instytucja ta w zakresie odpowiedzialności deliktowej nie sprawdza się. Rzecznik Ubezpieczonych nie dysponuje również wynikami badań empirycznych, które wskazywałyby na aktualnie niską świadomość prawną w zakresie dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych za szkodę na osobie wyrządzoną czynem niedozwolonym lub niemożnością uzyskania bezpłatnych informacji na temat uprawnień poszkodowanego w wypadku drogowym. Rzecznik Ubezpieczonych w toku wykonywania swoich ustawowych kompetencji zdiagnozowała jednak, iż główną przyczyną wskazanej powyżej bierności zakładów ubezpieczeń są skutki prawne orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody lub nawiazki w razie skazania za przestępstwo spowodowania katastrofy lub wypadku w ruchu lądowym na zakres (wysokość) odpowiedzialność gwarancyjną ubezpieczyciela z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. **W aktualnym bowiem stanie prawnym suma orzeczonej kwoty tytułem obowiązku naprawienia szkody lub nawiazki nie mieści się w zakresie odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.** Czyni to z jednej strony zachętę do powstrzymania się przez ubezpieczyciela ze spełnieniem świadczenia odszkodowawczego do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego, z drugiej zaś istotnie ogranicza, a niekiedy i wyłącza możliwość dochodzenia przez pokrzywdzonego roszczeń cywilnoprawnych względem ubezpieczyciela. W uchwale z dnia 21 grudnia 2006 roku Sąd Najwyższy stwierdził, iż *„sprawca wypadku komunikacyjnego, od którego zasądzono nawiazkę na podstawie art. 46 § 2 k.k. i art. 48 k.k. nie może domagać się od ubezpieczyciela – na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów – zwrotu nawiazki zapłaconej pokrzywdzonemu”*². Wskazane wyżej orzeczenie nie jest w tej materii odosobnione.

² III CZP 129/06, OSNC 2007/10/151, Biuletyn SN 2006/12.

W wyroku z dnia 13 maja 2005 roku³ Sąd Najwyższy stwierdził, że „*sprawcy wypadku komunikacyjnego, którego odpowiedzialność odszkodowawcza objęta została umową obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, nie przysługuje wobec zakładu ubezpieczeń roszczenie o zwolnienie go przez ubezpieczyciela z obowiązku naprawienia szkody wobec poszkodowanego*”.

Powyższe powoduje, że poszkodowany częstokroć nie może uzyskać naprawienia szkody (np. z powodu braku majątku dłużnika), które mógłby uzyskać gdyby nie składał w postępowaniu karnym wniosku o naprawienie szkody, a zdecydował się skorzystać z instytucji *actio directa* po zakończeniu postępowania w przedmiocie odpowiedzialności karnej sprawcy szkody. Praktyka ta odnosi również swój negatywny skutek względem ubezpieczającego, który nie może uruchomić instrumentów wynikających z umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. W następstwie tego zostaje on zmuszony do poniesienia pełnych konsekwencji majątkowych szkody (kwalifikowanej jednocześnie przez prawo karne jako czyn zabroniony), pomimo istnienia ważnej umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Z powyższych więc względów i do uznania projektodawcy, Rzecznik Ubezpieczonych pozostawia ewentualną decyzję o zasadności przede wszystkim lub dodatkowo nowelizacji kodeksu karnego w zakresie ograniczenia dopuszczalności orzekania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy sprawca szkody w chwili zdarzenia posiadał umowę obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych np., poprzez wprowadzenie do art. 46 k.k. §3 o treści: „*Sąd nie orzeka obowiązku określonego w §1 lub nawiązki w takim zakresie, w jakim zakład ubezpieczeń zobowiązany jest do pokrycia szkody wyrządzonej przestępstwem z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.*”

W opinii Rzecznik Ubezpieczonych wprowadzenie powyżej zaproponowanej instytucji spowodowałoby, że postępowania likwidacyjne, w których ubezpieczyciel odmówił spełnienia świadczenia odszkodowawczego za szkodę na osobie tylko dlatego, iż zostało wszczęte postępowanie karne, byłyby zdarzeniami marginalnymi, zaś aktualnie obowiązujące cywilnoprawne instrumenty przeciwdziałania opóźnieniu w spełnieniu świadczenia odszkodowawczego byłyby w pełni wystarczające.

Wydaje się również, że tak skonstruowana instytucja karnoprawnego obowiązku naprawienia szkody bardziej wzmocniłaby realizację podstawowych celów postępowania karnego, jakim jest uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonych (art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k.), poprzez stworzenie realnych podstaw do uzyskania stosownej rekompensaty i tym

³ Sygn. akt IV CK 796/04, nie publ.

samym odwrócenie skutków i następstw przestępstwa. Wydaje się również, że proponowane rozwiązanie doprowadziłoby do przywrócenia pierwotnego celu stosowania tych środków karnych, które zostały wyrażone w uzasadnieniu do projektu ustawy Kodeks karny tj., w pierwszej kolejności kompensacja, w dalszej zaś prewencja i resocjalizacja. Rozwiązanie takie wydaje się być tym bardziej racjonalne, że obowiązek naprawienia szkody jest instytucją o cywilistycznym rodowodzie tj., o restytucyjnym oraz kompensacyjnym, nie zaś stricte penalnym charakterze. Uzasadnia to pogląd o braku celowości stosowania w procesie karnym tych instytucji wobec sprawcy szkody, jeżeli za szkodę tą odpowiada, w rygorze odpowiedzialności *in solidum*, zakład ubezpieczeń i gdy gwarantuje on pokrzywdzonemu naprawienie szkody. Również argumenty natury systemowej przemawiają za poparciem takich zmian. Orzeczenie o obowiązku naprawienia szkody nie może naruszać reguł porządku prawnego, ustalonego przez przepisy normujące określone dziedziny życia społecznego. Wykładnia obowiązujących przepisów, która prowadzi *de facto* do zwolnienia się od odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela, nie może podważać istoty stosunku ubezpieczeniowego, nawet jeżeli środki kompensacyjne ulokowane są w obszarze prawa karnego. Posiadacz pojazdu mechanicznego, który korzysta z obowiązkowego OC ma prawo oczekiwać, że w razie wyrządzenia szkody nie będzie ponosił za nią materialnej odpowiedzialności, poszkodowany zaś powinien mieć prawo żądać faktycznego a nie tylko potencjalnego naprawienia szkody.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik Ubezpieczonych pragnie przedstawić swoje szczegółowe uwagi do przedłożonego projektu ustawy:

- 1) Pierwszą uwagą Rzecznik Ubezpieczonych o charakterze generalnym jest konkluzja tego rodzaju, iż pod rozważę projektodawcy pozostawia zasadność rozszerzenia zakresu stosowania projektowanej instytucji zabezpieczenia owacyjnego. Proponowany zakres instytucji tylko do przestępstw spowodowania katastrofy lub wypadku komunikacyjnego może spowodować w określonych stanach faktycznych niemożność zastosowania zabezpieczenia, pomimo, iż szkoda może mieścić się w zakresie odpowiedzialności ubezpieczyciela z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, a od strony prawnokarnej oceny zachowanie sprawcy będzie wyczerpywać znamiona innego czynu zabronionego. Z powyższych względów należałoby rozważyć zasadność wskazania czynności sprawczej przestępstwa poprzez związek z ruchem pojazdu mechanicznego lub sformułowanie zakresu w oparciu o duże prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego, w wyniku którego powstała szkoda objęta obowiązkiem ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Zwiększyłoby to krąg

poszkodowanych, legitymowanych do wystąpienia z wnioskiem o zastosowanie projektowanego zabezpieczenia.

- 2) Rezygnując z uwagi o braku korelacji pomiędzy przesłanką zastosowania zabezpieczenia w postaci wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego, a podstawą i zakresem odpowiedzialności ubezpieczyciela w ramach jego odpowiedzialności gwarancyjnej z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych (art. 34 ustawy z o ubezpieczeniach obowiązkowych), Rzecznik Ubezpieczonych pod rozwagę projektodawcy pozostawia zasadność określenia czynności procesowej orzeczenia zabezpieczenia nowacyjnego jako wyłącznie czynność sądową w postępowaniu karnym. Powyższa uwaga jest w opinii Rzecznik Ubezpieczonych tym bardziej zasadna, jeżeli w toku prac parlamentarnych zostanie ustalone, iż zakresem przedmiotowym objęte będą wszystkie roszczenia odszkodowawcze z tytułu szkody na osobie. W szczególności wprowadzenie dopuszczalności stosowania zaliczki na poczet odszkodowania, o którym mowa w art. 441 §1 zdanie pierwsze k.c., wymagałoby sięgnięcia przez organ procesowy do instytucji właściwych dla prawa cywilnego do ustalania podstaw odpowiedzialności i wysokości odszkodowania, które zasadniczo należą do kognicji sądów w sprawach cywilnych. W przypadku tego rodzaju świadczenia każdorazowo należałoby badać istnienie związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 §1 k.c., czy też ustalać istnienie przyczynienia poszkodowanego do powstania szkody (art. 362 k.c.). Istnienie dużego prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w art. 173 k.k. lub w art. 177 k.k., jest nie wystarczające dla ustalenia istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą na osobie, a poniesionymi przez poszkodowanego kosztami. Uwzględnienie powyższej uwagi Rzecznika Ubezpieczonych będzie wymagało stosownej modyfikacji organu procesowego uprawnionego do rozpoznawania zażalenia na odmowę przyjęcia wniosku o zastosowanie zabezpieczenia nowacyjnego i zażalenia w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia.
- 3) W projektowanym art. 296a §2 k.p.k. w zdaniu pierwszym Rzecznik Ubezpieczonych pod rozwagę pozostawia zasadność dodania po słowie „rehabilitacji” dodać przecinek i słowo „przygotowania do nowego zawodu” w celu skorelowania zakresu przedmiotowego świadczeń z treścią art. 444 k.c.
- 4) W projektowanym art. 296a §2 k.p.k., zdaniu drugim Rzecznik Ubezpieczonych pozostawia zasadność nadania następującego brzmienia: „Kwota zaliczki dotyczy wyłącznie szkody na osobie, której następstwem jest śmierć, ciężki uszczerbek na zdrowiu albo

naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, o którym mowa w art. 157 §1 Kodeksu karnego". Proponowana zmiana ma charakter doprecyzowujący i nawiązujący do terminologii Kodeksu cywilnego. Dodatkowo pozwoli na uniknięcie wątpliwości interpretacyjnych w przyszłości, w tym przed praktycznymi próbami rozszerzenia zakresu stosowania zabezpieczenia nowacyjnego o szkodę w mieniu.

5) Do projektowanego art. 296a §3 k.p.k., Rzecznik Ubezpieczonych pragnie przedstawić następujące uwagi:

a) W aktualnym projekcie ustawy dopuszczona jest możliwość nałożenia obowiązku spełnienia świadczenia odszkodowawczego bez zgłoszenia roszczenia do ubezpieczyciela, UFG i PBUK oraz przed upływem terminu na wyjaśnienie okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności tych podmiotów lub wysokości odszkodowania, a więc przed powstaniem wymagalności roszczenia względem tych podmiotów. Rzecznik Ubezpieczonych rozumie względy, które przyświecały projektodawcy, wprowadzając dopuszczalność procedowania nad wnioskiem o zastosowanie zabezpieczenia, jeśli uprzednio stan zdrowia poszkodowanego uniemożliwił zgłoszenie roszczenia do ubezpieczyciela, jednakże utrzymanie dopuszczalności orzeczenia obowiązku spełnienia świadczenia przez ubezpieczyciela bez powstania wymagalności roszczenia jest rozwiązaniem wysoce kontrowersyjnym. Alternatywnym rozwiązaniem, które w opinii Rzecznik Ubezpieczonych pozwoli na uniknięcie poważnych implikacji, nie tylko w sferze ocen projektowanej regulacji, ale również w obszarze ich przyszłego stosowania, jest takie stworzenie przepisu, który regulowałby termin początkowy dla organu procesowego, po upływie którego może orzec zabezpieczenie nowacyjne. Wniosek o zastosowanie zabezpieczenia mógłby być wprawdzie złożony już po wszczęciu postępowania przygotowawczego *ad personam* oraz przed zawiadomieniem o szkodzie i upływie ustawowych terminów do spełnienia świadczenia odszkodowawczego, jednakże organ procesowy nie mógłby orzec zabezpieczenia bez powstania wymagalności roszczenia względem podmiotu zobowiązanego do spełnienia świadczenia odszkodowawczego. Sam fakt istnienia umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych lub przepis prawa statuujący odpowiedzialność UFG albo PBUK nie rodzi jeszcze odpowiedzialności tych podmiotów, a tym bardziej o wymagalności ich zobowiązań.

b) Biorąc pod uwagę charakter zobowiązania powstałego pomiędzy poszkodowanym a ubezpieczycielem z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy

pojazdów mechanicznych, Rzecznik Ubezpieczonych pragnie poinformować, iż poszkodowany korzystając z dobrodziejstwa instytucji *actio directa* (art. 822 §4 k.c.), kieruje bezpośrednio do ubezpieczyciela roszczenie o naprawienie szkody. Od strony normatywnej zgłoszenie takiego roszczenia określane jest na gruncie przepisów kodeksu cywilnego, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, czy też ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych: „zawiadomieniem o wypadku” (art. 817 §1 k.c.) „zawiadomieniem o powstaniu szkody” (art. 14 ust. 1 i 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych), „żądaniem odszkodowawczym” (art. 130 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych), „zawiadomieniem o zajściu zdarzenia losowego objętego ochroną ubezpieczeniową” (art. 16 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej), „zgłoszeniem roszczenia” (art. 16 ust. 3 ustawy o działalności ubezpieczeniowej). Dlatego też pod rozwagę projektodawcy odstąpienie od sformułowania „zawiadomienie o szkodzie” na rzecz pojęcia, którym posługuje się art. 817 §1 k.c. lub art. 14 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Rzecznik Ubezpieczonych nie dostrzega bowiem zasadności wprowadzenia nowego normatywnego pojęcia tj. „zawiadomienia o szkodzie”, w szczególności, gdy potrzeba taka nie wynika ze specyfiki postępowania karnego. Przyjęcie powyżej uwagi będzie dodatkowo rodziło wprowadzenie stosownych zmian w projektowanym art. 296a §4 k.p.k.

- c) W aktualnym wersji projektu brzmienie art. 296a §3 i §4 pkt 2 powoduje, iż nie jest możliwe zastosowanie zabezpieczenia, jeśli każdorazowo nie zostało złożone zawiadomienie o powstaniu szkody. Jeżeli intencją projektodawcy jest możliwość zastosowania zabezpieczenia dla osób, których stan zdrowia uniemożliwia złożenia zawiadomienia o szkodzie, co wynika z treści projektowanego art. 296a §3 k.p.k. i uzasadnienia do projektu ustawy, to w art. 296a §4 pkt 2 należałoby uwzględnić tą sytuację. W pełni jednak pozostają aktualne uwagi Rzecznika Ubezpieczonych co do możliwości stosowania zabezpieczenia przed powstaniem wymagalności roszczenia względem ubezpieczyciela, Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego i Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, o których mowa w pkt 5 lit a) powyżej.
- 6) Odnosnie projektowanego art. 296a §4 k.p.k. Rzecznik Ubezpieczonych pragnie przedstawić następujące uwagi:
- a) Pod rozwagę projektodawcy pozostawia się zasadność połączenia pkt 2 i 7 i nadać pkt 2 brzmienie: „wniosek został wniesiony bez uprzedniego zawiadomienia o powstaniu szkody, o którym mowa w §3, lub przed upływem 30 dni od daty jego złożenia”;

- b) W pkt 3 została wprowadzona wysoce nieprecyzyjna przesłanka odmowy przyjęcia wniosku o zastosowanie zabezpieczenia w postaci wypłacenia odszkodowania. Rzecznik Ubezpieczonych nie rozumie co projektodawca miał na względzie wprowadzając przedmiotowe pojęcie, czy chodzi tu o spełnienie przez ubezpieczyciela bezspornej części świadczenia odszkodowawczego, czy może o wypłacenie pełnej kwoty sformułowanej przez poszkodowanego. A może celem projektodawcy było wprowadzenie przesłanki odmowy przyjęcia wniosku o zastosowanie zabezpieczenia, jeśli jego przedmiotem jest roszczenie zaspokojone uprzednio przez ubezpieczyciela. Brzmienie pkt 4 nie pozwala na bezspeczne rozstrzygnięcie tych wątpliwości. Dla przykładu: w praktyce może zdarzyć się, iż poszkodowany uzyska od ubezpieczyciela zaliczkę na poczet kosztów leczenia, zaś w postępowaniu karnym złoży wniosek o wypłatę zaliczki na poczet renty uzupełniającej. Czy w takiej sytuacji dopuszczalne będzie przyjęcie takiego wniosku przez organ procesowy? Dlatego też Rzecznik Ubezpieczonych pod rozwagę projektodawcy pozostawia zasadność doprecyzowania powyższego terminu i wskazania np., że odmawia się przyjęcia wniosku, jeżeli jego przedmiotem jest roszczenie uprzednio zaspokojone przez podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania.
- c) Odnośnie aktualnego brzmienia pkt 7 Rzecznik Ubezpieczonych pragnie poinformować, iż w przypadku Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego termin do spełnienia świadczenia biegnie nie od dnia zawiadomienia o szkodzie, lecz od dnia doręczenia akt szkody (art. 109 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych), zaś w przypadku odpowiedzialności Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych termin do spełnienia świadczenia wynosi 60 dni (art. 130 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych). Analizie należałoby poddać zasadność uwzględnienia tych okoliczności.
- d) Pod rozwagę projektodawcy Rzecznik Ubezpieczonych pozostawia się zasadność uregulowania kwestii dopuszczalności stosowania zabezpieczenia w sytuacji złożenia przez pokrzywdzonego powództwa adhezyjnego wraz z wnioskiem o zastosowanie zabezpieczenia (art. 69 §2 k.p.k.) i orzeczenie takiego zabezpieczenia. Zachodzi bowiem zasadne pytanie, czy jeśli dojdzie do zabezpieczenia roszczenia w ramach złożonego powództwa adhezyjnego względem podejrzanego o popełnienie przestępstwa, to istnieć będzie potrzeba stosowania zabezpieczenia nowacyjnego od podmiotów zobowiązanych do wypłaty odszkodowania i w sytuacji, gdy przedmiotem

wniosków o zabezpieczenia na podstawie art. 69 §2 k.p.k. i projektowanego art. 296a§1 k.p.k. będą tożsame rodzajowo roszczenia pokrzywdzonego.

7) W kontekście projektowanego art. 296b §1 k.p.k., Rzecznik Ubezpieczonych pragnie zauważyć, iż :

- a) Nie w każdym przypadku za wystarczające dla ustalenia wysokości (zakresu) zaliczki będzie przedstawienie organowi procesowemu przez podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania tylko dokumentacji dotyczącej umowy oraz oszacowania wysokości szkody, w szczególności w przypadkach zbiegu odpowiedzialności cywilnej różnych podmiotów i odmienności podstawy tej odpowiedzialności, czy w sytuacji przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody. Ponadto należy wskazać, iż termin 14 dni w przypadku odpowiedzialności UFG może okazać się nie wystarczający, gdyż zasadniczo Fundusz ustala zakres odpowiedzialności i wysokość odszkodowania za pośrednictwem zakładu ubezpieczeń, który przekazał Funduszowi akta szkodowe. Jednocześnie przy takim rozwiązaniu może zrodzić się zarzut nie realizowania przez prokuratora celów postępowania przygotowawczego, o którym mowa w art. 297 §1 pkt 4 k.p.k.
- b) Rzecznik Ubezpieczonych w pełni podziela ocenę, iż posłużenie się sformułowaniem „dokumentacji dotyczącej umowy” jest pojęciem zbyt szerokim i niekoniecznie odpowiadającym celom projektowanej regulacji. Fakt bowiem zawarcia umowy ubezpieczenia nie oznacza powstania odpowiedzialności ubezpieczyciela. Moment powstania odpowiedzialności wskazany jest w art. 39 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Przekazanie wszystkich dokumentów dotyczących umowy np. fotografii pojazdu mechanicznego sporządzonych przed zawarciem umowy, oferty ubezpieczającego o zawarcie umowy, zaświadczenia o historii ubezpieczenia, oznaczałoby przekazywanie części informacji, które nie mają jakiegokolwiek znaczenia dla ustalenia podstawy i wysokości świadczenia, dlatego też Rzecznik Ubezpieczonych pod rozwagę pozostawia zasadność doprecyzowania art. 296b §1 k.p.k. poprzez nałożenie obowiązku potwierdzenia istnienia ochrony ubezpieczeniowej, dokumentu potwierdzającego fakt zawarcia umowy oraz informacji i dokumentów zgromadzonych przez ubezpieczyciela w toku postępowania likwidacyjnego w celu ustalenia odpowiedzialności ubezpieczyciela i wysokości świadczenia.

- c) Rzecznik Ubezpieczonych nie jest zwolennikiem wprowadzenia obowiązku wskazywania przez zakład ubezpieczeń sposobu wyliczenia wartości świadczeń odszkodowawczych za szkodę na osobie. Nie tylko z uwagi na treść art. 2 §2, art.7 i 8 k.p.k., ale również dlatego, że wielokrotnie wartość świadczenia ubezpieczyciela zaoferowana poszkodowanemu na etapie przesądowym w drodze uznania roszczenia pozostaje w istotnej dysproporcji do wartości świadczeń zasądzonych następnie prawomocnym wyrokiem sądu w sprawach cywilnych.
8. W projektowanym art. 296b §2 k.p.k. Rzecznik Ubezpieczonych po słowach „*okoliczności wpływających na*” proponuje dodać słowa „*podstawę i*”.
9. W opinii Rzecznika Ubezpieczonych w projektowanym art. 296d k.p.k. doprecyzowania wymaga rodzaj umowy odpowiedzialności cywilnej zgodnie z treścią tytułu projektowanego Rozdziału 32a. Dlatego też Rzecznik Ubezpieczonych proponuje zdaniu pierwszemu nadać brzmienie „*Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje zażalenie również osobie, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a §1*”.
10. W opinii Rzecznika Ubezpieczonych w dalszych pracach nad przedmiotowym projektem ustawy rozstrzygnięcia wymaga kwestia uregulowania dopuszczalności stosowania projektowanego zabezpieczenia podczas zawieszenia postępowania karnego. W przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia tej kwestii nowelizacji wymagałby przepis art. 22 k.p.k. lub wprowadzenie stosownej normy na gruncie projektowanego Rozdziału 32a Kodeksu postępowania karnego. Wydają się, iż dopuszczenie stosowania zabezpieczenia w czasie zawieszenia postępowania karnego np. z powodu stanu zdrowia pokrzywdzonego albo długotrwałości otrzymania pomocy prawnej od państwa trzeciego polegającej na uzyskaniu zeznań świadków przestępstwa przebywających za granicą, w pełni oddawałoby cel projektowanej regulacji, jakim jest szybkie udzielenie niezbędnej pomocy pokrzywdzonemu.
11. Analizy wymaga zasadność wprowadzenia przepisu temporalnego co do stosowania przepisów projektowanej ustawy, chyba że rezygnacja z tego przepisu była wyraźną intencją ustawodawcy. Dlatego też Rzecznik Ubezpieczonych ewentualnie proponuje wprowadzenie przepisu o następującym brzmieniu: „*Sprawy, w których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wszczęto postępowanie karne, toczą się do końca postępowania w danej instancji według przepisów dotychczasowych, jednakże w razie zawieszenia postępowania,*

odroczenia rozprawy lub ponownego rozpoznania sprawy, postępowanie toczy się według przepisów tej ustawy”.

Kończąc, Rzecznik Ubezpieczonych pragnie ponowić propozycję podjęcia przez Komisję Ustawodawczą Senatu Rzeczypospolitej decyzji o zasadności także nowelizacji kodeksu karnego w zakresie ograniczenia dopuszczalności orzekania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy sprawca szkody w chwili zdarzenia posiadał umowę obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych z przyczyn szczegółowo przedstawionych przez Rzecznik na wstępie niniejszego stanowiska.

Przedstawiając uwagi o powyższej treści i wyrażając wolę współpracy w dalszych pracach nad projektem ustawy, a także doceniając inicjatywę Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie zwiększenia uprawnień praw poszkodowanych w wypadkach drogowych, pozostaję

Z wyrazami szacunku

